

...PhDr. Ivan Jařabáč, učitel ZŠ, U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka,
odborný asistent na soukromé VŠ AHE Lodž a soukromé VŠ manažerské Varšava

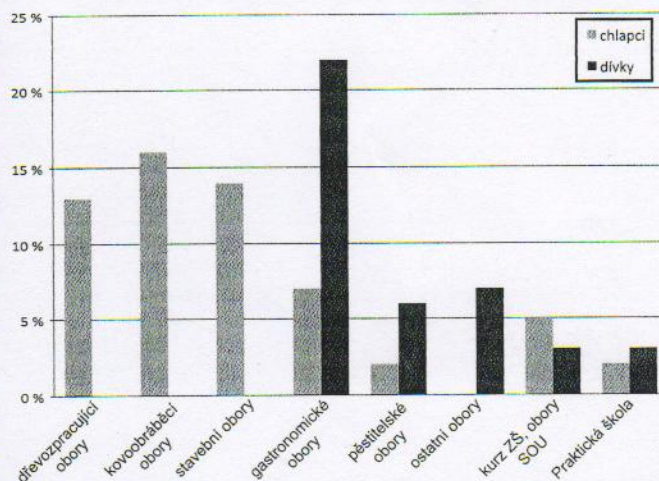
PROFESNÍ ORIENTACE ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL PRAKTICKÝCH V OSTRAVĚ

O výchově a vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením v základních školách praktických v České republice se dnes vedou mnohé diskuze. O inkluzivním vzdělávání se debatuje mezi řediteli, učiteli, speciálními pedagogy běžných i praktických základních škol, psychology z poradenských zařízení, MŠMT či pracovníky Agentury pro sociální začleňování, ale i ve veřejnosti.

Oblast profesní orientace, příprava na volbu povolání a následné pracovní uplatnění žáků základních škol praktických tak zůstává v popředí různých šetření. Nicméně pokud je mi známo, výzkum na území celé České republiky se zatím neuskutečnil. Bylo by jistě velmi zajímavé srovnat profesní orientaci, přípravu na volbu povolání na středních školách a následné pracovní uplatnění těchto žáků, kteří se vzdělávali v základních školách praktických, a žáky, kteří se v rámci inkluze vzdělávali v hlavním proudu běžných základních škol. Na takový rozsáhlý výzkum je však příliš brzy, protože žáků s lehkým mentálním postižením, kteří se nyní vzdělávají v běžných základních školách (v hlavním proudu škol) v rámci inkluze za intervence asistentů pedagoga, je zatím jen velmi málo. Výzkumné soubory by tak byly značně odlišné, a celý výzkum by tak postrádal validitu.

Profesní orientace žáků s lehkým mentálním postižením je dlouhodobý výchovně vzdělávací proces, na kterém se podílí mnoho výchovných činitelů. Rozhodující působení profesní orientace má škola (výchovný poradce, třídní učitel, učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, psycholog) ve spolupráci s rodinou. Nezastupitelnou úlohu mají pedagogicko-psychologické poradny. Významnou složkou celého poradenského systému jsou tzv. Informační a poradenská střediska zřízená při úřadech práce. Podpůrně (zejména v oblasti poskytování informací) působí také masové komunikační prostředky, výrobní závody, odborná učiliště a střední školy. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s přílohou pro žáky s lehkým mentálním postižením je tematický okruh Svět práce určen pro 8. a 9. ročník. Tento tematický okruh se systematicky zabývá problematikou volby

Graf č. 1 Ucelený přehled profesní orientace chlapců a dívek z Ostravy (100 %) podle jednotlivých nosných učebních oborů v letech 1993–2011

profesní orientace, trhem práce, práci s profesními informacemi, využíváním poradenských pracovišť atd.

Všechny základní školy praktické v Ostravě jsou velmi kvalitně vybaveny demonstračními učebními pomůckami, multiplikáty a didaktickou technikou. Pro vzdělávací oblast Člověk a svět práce jsou obvykle vybaveny odbornými učebnami kovodílnou a dřevodílnou, kde žáci (chlapci) vyrábějí rozličné výrobky z kovů, dřeva a organického skla. Dívky mají v těchto základních školách k dispozici obvykle dvě pracovny pro šití a pletení a cvičnou kuchyni pro přípravu pokrmů. Mnohé z těchto škol ještě disponují univerzální dílnou či keramickou dílnou. Žáci s lehkým mentálním postižením tak mají v základních školách praktickým vytvořeny pro profesní orientaci velmi dobré podmínky.

Profesní orientaci, profesní přípravu a pracovním uplatněním žáků s lehkým mentálním postižením ve městě Ostravě se zabývám již šestnáct let (projekty, výzkumy, publikování odborných článků). Předmětem zkoumání je otázka:

- Jak jsou na tom s profesní orientací žáci s mentálním postižením v Ostravě?
- Volí si žáci tolik žádané technické učební obory v Ostravě?

Cílem výzkumného šetření bylo analyzovat profesní orientaci žáků ze tří základních škol praktických v Ostravě, kteří vstupují do středních škol do rozličných učebních oborů.

Pro splnění cíle byla stanovena následující hypotéza:

Žáci (chlapci) z města Ostravy si více volí technické učební obory, než pěstivelské učební obory.

Při vlastním šetření bylo použito následujících metod a technik výzkumu: procedura (zpracování dat) statistická – šetření výběrové, hlavní metoda: obsahová analýza – analýza školské a školní dokumentace, vedlejší metody: behaviorální metoda – pozorování (přímé a nepřímé), explorativní metoda – rozhovor (nestandardizovaný).

Výzkumný soubor N = 700 žáků (100 %), podle pohlaví 414 chlapců a 286 dívek z těchto základních škol z Ostravy:

- absolventi Základní školy praktické, U Haldy 66, Ostrava-Hrabůvka ve školních letech 1993/1994–2010/2011 (za osmnáct školních let),
- absolventi Základní školy praktické, Kpt. Vajdy 1a, Ostrava-Zábřeh ve školních letech 2001/2002–2010/2011 (za deset školních let),
- absolventi Základní školy praktické, Čkalovova 942, Ostrava-Poruba ve školních letech 2001/2002–2010/2011 (za deset školních let).

Z grafu č. 1 je vidět, že největší zájem mají chlapci o kovoobráběcí učební obory – 16 %, následují stavební učební obory – 14 % a dřevozpracující učební obory – 13 %. Jedná se o technické učební obory, které vyžadují přesnost a kvalitu vykonané práce, orientaci ve výkresové dokumentaci, zvládnutí technologických operací a správnou manipulaci s nářadím, nástroji a stroji. V těchto učebních oborech si chlapci zdokonalují na středních školách vědomosti, dovednosti a návyky, získané v základních školách praktických při práci s technickými materiály ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, které tak mají mimořádný vliv na jejich profesní orientaci. Dívky mají největší zájem o gastronomické učební obory – 22 %. Základní vědomosti, dovednosti a návyky získaly dívky v základních školách praktických při přípravě pokrmů ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. V letech 1993–2011 nenastoupilo

un

ZALOŽENY ROKU 1883 / ROČNÍK 116

8. 1. 2013 / CENA 39 Kč

1

učitelské noviny

TÝDENÍK PRO UČITELE A PŘÁTELE ŠKOLY

... zrcadlo praxe ...

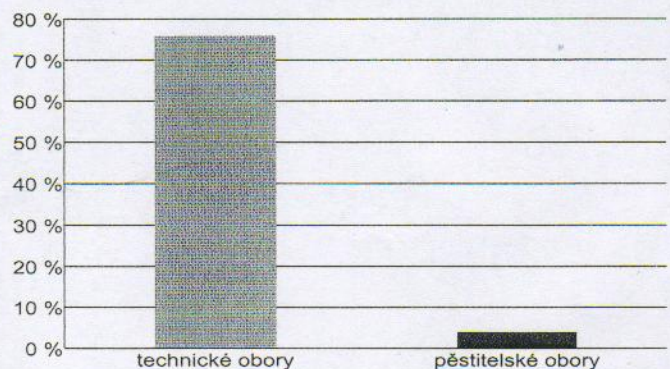
na žádnou střední školu – 43 (6 %) žáků s lehkým mentálním postižením. Tito žáci by jen nepatrně ovlivnili profesní orientaci žáků uvedených základních škol.

Hypotéza stanovená na počátku („Žáci (chlapci) z města Ostravy si více volí technické učební obory než pěstitelské učební obory“) je verifikována.

Z celkového počtu 414 chlapců si technické učební obory zvolilo 315 chlapců a pěstitelské učební obory si zvolilo 18 chlapců. Chlapci si nejčastěji volí kovoobráběcí učební obory (109 chlapců), stavební učební obory (100 chlapců) a dřevozpracující učební obory (89 chlapců) na středních školách. **Práce s technickými materiály ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce v základních školách praktických v Ostravě tak mají mimořádný vliv na profesní orientaci chlapců.** Naproti tomu pěstitelské učební obory si chlapci volí jen velmi málo (18 chlapců) a podstatnou část tvoří chlapci, kteří si nemohou volit učební obor podle svého zájmu, protože jim v tom brání zdravotní stav (epilepsie, zrakové postižení apod.), a proto si volí pěstitelské učební obory na středních školách. Tříleté učební obory středního odborného učiliště si zvolilo 18 chlapců, z toho 17 chlapců technické učební obory a 1 chlapec pěstitelský učební obor. Tyto učební obory (H) jsou však vhodné pro intaktní populaci a žáci s lehkým mentálním postižením většinou následně selhávají na středních školách v teoretické výuce.

Potvrdila se určitá specifika v profesní orientaci žáků s lehkým mentálním postižením ze třech základních škol praktických v Ostravě. **O technické učební obory má zájem 76 % chlapců, o pěstitelské učební obory jen 4 % chlapců.** Práce s technickými materiály ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce v základních školách praktických v Ostravě tak mají mimořádný vliv na profesní orientaci chlapců.

Graf č. 2 Poměr volby technických a pěstitelských učebních oborů žáků (chlapců) z Ostravy v letech 1993 – 2011

Na zájem žáků (chlapců) o technické učební obory má vliv i tradičně rozvinutý strojírenský, hutní, dřevozpracující i stavební průmysl ve městě Ostrava, ve kterém následně nalézají pracovní uplatnění.